

**POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC COOPERATION»**

**THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF CARDINAL
STEFAN VYSHINSKY IN WARSAW**

FUNDACJA ADD

З Б І Р Н И К

*наукових есе учасників
наукового стажування для освітян*

"АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ"

**Варшава, Республіка Польща
28 січня – 08 лютого 2019 року**

Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 28.01 – 08.02.2019). – Варшава, 2019. – 171 с.

Головний редактор:

Главчева Ю. М., заступник директора науково-технічної бібліотеки

Відповідальний секретар: *к.е.н. Гребенюк Н.В.*

Редакційна колегія:

Доктор технічних наук, професор ЦМОЦЬ І.Г.

Академік АЕНУ, доктор економічних наук, професор ПРЯДКО В.В.

Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii GAVRYLIUK I.

Доктор права Віденського Університету РУДАК Т.В.

Кандидат економічних наук ГРЕБЕНЮК Н.В.

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією - Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

Абатуров О.Є.,
д.мед.н., професор, завідувач кафедри
педіатрії I та медичної генетики
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

Нікуліна А.О.,
к.мед.н., асистент кафедри педіатрії I
та медичної генетики
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ОСНОВНА ІНСТИТУЦІЙНА ЦІННІСТЬ

Академічна доброчесність (АД) – одна з основних задач міжнародної освітньої спільноти взяти на себе відповідальність у захисті норм права і базових академічних та етичних цінностей для забезпечення якості та належних результатів навчання, рис. 1.

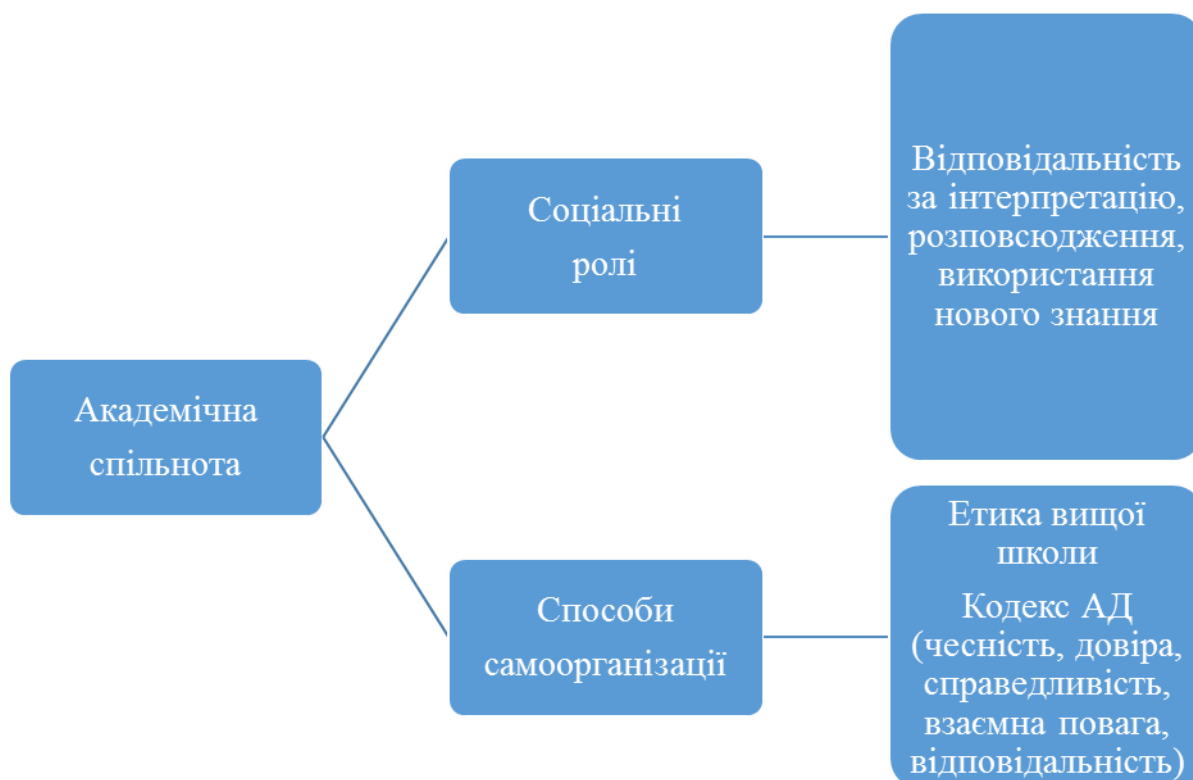

Рис. 1. Соціальні ролі та способи самоорганізації академічної спільноти

Об'єктом вивчення етики вищої школи є ставлення людини до інформації з позиції системи суспільних норм і цінностей. Поняттєвий апарат інформаційної етики включає авторське право, інтелектуальну власність, інтелектуальну свободу, цензуру, плагіат, інформаційне право, таємницю інформації. У 2016 році розпочав свою діяльність україно-американський Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). Мета SAIUP – формування нової академічної культури, яка базуватиметься на довірі, чесності, прозорості, реальному навчанні, справжній науковій роботі. Проект реалізується Американськими Радами з міжнародної освіти в Україні за підтримки Посольства США та у партнерстві з Міністерством освіти та науки України.

Основними принципами АД, згідно з Керівництвом для інституційних Кодексів етики в галузі вищої освіти [2], вважається:

1. Академічна чесність і етична поведінка при дослідженнях;
2. Рівність, справедливість та відсутність дискримінації;
3. Підзвітність, прозорість і незалежність;
4. Критичний аналіз та повага до аргументованих думок;
5. Відповідальність за використання активів, ресурсів і навколишнього середовища;
6. Вільне та відкрите поширення знань та інформації;
7. Солідарність за чесне поводження з міжнародними партнерами.

Соціальні ролі суб'єктів академічної спільноти: здатність бути чесним стосовно до інформації в процесі отримання знань, поважати інформацію як інтелектуальну власність в процесі взаємодії з нею, брати на себе відповідальність за порушення, пов'язані з використанням інформації в процесі навчання, здатність діяти справедливо згідно з чинними у ВНЗ вимогами й нормами, що регулюють інформаційну поведінку [6].

Імплементація принципів АД в освітнє та наукове середовище України є найактуальнішою проблемою не тільки наукової спільноти (студентів,

викладачів, дослідників, організаторів наукової та освітньої діяльності тощо), що стикається з такими проблемами сучасності, як масовість, економізація академічного простору, глобалізація, що призводять до орієнтації на тенденції розвитку світової економіки, прискорений розвиток нових інформаційних та комунікаційних технологій, створення міжнародної мережі знань, набуття англійською мовою домінантної позиції в розповсюдженні наукової інформації [1, 3].

Опитування студентської молоді КНЛУ в 2018 році виявило, що майже 96% респондентів вдавалися до недоброчесних практик, 87% вважають, що їм варто покращити інформованість стосовно АД, 35% відповіли, що знають основні принципи АД і, лише 17% - знайомі зі Ст. 42 Закону України «Про освіту». Основними причинами, що на думку опитуваних сприяє академічній недоброчесності є: лінь; брак часу; незацікавленість предметом; надлишок інформації; ігнорування цієї проблеми викладачами; отримання хорошої оцінки «без зайвих зусиль»; страх; «так легше»; менталітет суспільства, яке пропонує мало позитивних прикладів для наслідування стосовно особистої доброчесності.

Найпоширенішими видами академічної недоброчесності є:

- 1) Плагіат (повний плагіат, плагіат-переклад, структурний плагіат і плагіат, попри наявність посилань, самоплагіат);
- 2) Академічне шахрайство (фальсифікація або фабрикація інформації, наукових результатів та наступне використання їх в академічній роботі, підписка підписів в офіційних документах);

Федеральна політика США визначає такі види неправомірної поведінки в науково-дослідницьких колах як фальсифікація, фабрикація і плагіат аббревіатурою FFP.

- 3) Використання під час іспитів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, гаджети);

- 4) Посилання на джерела, які не використовувалися в роботі, списування (реплікація);

5) Несанкціонована співпраця, яка передбачає надання певними особами допомоги для здійснення акту академічної нечесності;

6) Корупційні діяння (пропонування чи отримання неправомірної вигоди при оцінюванні навчання, виконанні навчальних чи дослідницьких завдань, використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі;

7) Недотримання інституційних правил проведення досліджень.

Окрім того до неправомірної поведінки в дослідженнях також включено сексуальні домагання, саботаж, оманливе використання статистики та неможливість розкрити значний конфлікт інтересів [7]. Також, цікава думка D.M. Shaw та B.S. Elger, стосовно етичних аспектів платного відкритого доступу під час друку наукових публікацій. Не зважаючи на деякі позитивні ефекти, платний відкритий доступ має як мінімум три неетичних аспекти: він дискримінує дослідників, створює редакційний конфлікт інтересів і відволікає фінансування від фактичного проведення досліджень [8].

Наукові проступки можуть призвести до серйозного ризику безпеки в повсякденному житті. Пропонована в 2018 році, Toshio Kuroki система класифікації академічної недоброчесності відображає глибокі цінності істини, довіри і ризику більш безпосередньо, ніж попередня класифікація, і роз'яснює питання про характер і значення проступку [5]:

I Клас неправомірної поведінки - викривлення правди:

- 1). Фабрикація;
- 2). Фальсифікація.

II Клас недобросовісної поведінки - зрада довіри:

- 1). Плагіат тексту;
- 2). Самоплагіат;
- 3). Неадекватна дослідницька практика.

III клас неправомірної поведінки - ризик для здоров'я і безпеки промислових товарів:

- 1). Ризик для безпеки здоров'я;
- 2). Ризик для безпеки промислової продукції.

На жаль, студенти медичних ВНЗ часто стають свідками суперечливих практик стосовно того, що вони почули в аудиторіях про основні цінності професійної чесності, і те, що вони зустрічають в реальних ситуаціях. Водночас, літературні джерела демонструють високу поширеність академічного шахрайства серед студентів-медиків в діапазоні від 74% до 97% і стверджують, що студенти використовують інноваційні стратегії шахрайства як на низькому, так і на високому рівні під час іспитів, письмових завдань, в груповій роботі або під час клінічної практики [4].

Опитувальник Dundee Polyprofessionalism Inventory I є цінним інструментом електронних навчальних ресурсів, які можуть застосовуватися різними стратегіями для навчання студентів, в тому числі студентів – медиків, інтернів і лікарів-практиків, а також викладачів очікуваним стандартам АД в їх трудовому житті, а також вибору санкцій, спрямованих на підтримку АД. При використанні наведеного опитувальника серед 411 респондентів в медичних школах Університету Тайби (Алмадіна Альмунавара, Саудівська Аравія) і Університету Лестера (Лестер, Великобританія) були отримані наступні дані [3], що свідчить про більш високий рівень обізнаності основним вимогам АД серед викладачів - клініцистів (60%), ніж серед викладачів фундаментальних дисциплін (40%), так як і серед студентів випускних курсів (32,2%), в порівняння зі студентами перших курсів (25,4%). Рекомендовані санкції серед студентів старших курсів, а також студентів з Великобританії по впровадженню АД мали більш жорсткий характер, при $p < 0,05$ за наступними найбільш частими на думку студентської молоді критеріями:

- 1) Спроба використовувати особисті відносини, хабарі або загрози для отримання академічних переваг, наприклад, шляхом отримання попередніх

копій екзаменаційних робіт або здачі іспиту при тиску на співробітників (94,9%);

2) Шахрайство на іспиті, реплікація, використання мобільного телефону (94,6%);

3) Підписування листів відвідуваності для відсутніх друзів (70,3%);

4) Обмін інформацією про іспит до його здачі (18,7%).

Таким чином, поняття АД залежить від демографічного, концептуального, вікового та культурного сприйняття. Для забезпечення правил АД у вітчизняному науковому товаристві, перш за все, необхідно:

1. Проводити просвітницькі кампанії (наприклад, Мерілендський кодекс честі передбачає суттєве залучення студентів до поширення академічної доброчесності за допомогою таких стратегій, як спільна робота з викладачами над зменшенням нечесної поведінки студентів, членство в колегіях з розгляду справ, а також проведення презентацій для інших студентів стосовно важливості доброчесності).

2. Зміцнювати самооцінку та відвагу студентів (акцент на студентському лідерстві)

3. Дати можливість студентській молоді самостійно обирати навчальні курси.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Altbach Ph.G., Reisberg L., Rumbley L.E. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Executive Summary. Published in 2009 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris, p. iii – iv.

2. Code of Ethics for Higher Education/Council of International Schools. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://www.cois.org/uploaded/Documentation/For_Colleges_and_Universities/Code_of_Ethics_for_Higher_Education.pdf.

3. Guraya S.Y. Comparing recommended sanctions for lapses of academic integrity as measured by Dundee Polyprofessionalism Inventory I: Academic integrity from a Saudi and a UK medical school. *J Chin Med Assoc.* 2018 Sep;81(9):787-795. doi: 10.1016/j.jcma.2018.04.001.
4. Guraya S.Y. The usage of social networking sites by medical students for educational purposes: a meta-analysis and systematic review. *North Am J Med Sci.* 2016; 8: 268-278. doi: 10.4103/1947-2714.187131.
5. Kuroki T. New Classification of Research Misconduct from the Viewpoint of Truth, Trust, and Risk, *Accountability in Research.* 2018; 25:7-8, 404-408. doi: 10.1080/08989621.2018.1548283.
6. Merkulova O.G. Information ethics of students in the system of academic values of a higher educational institution: competence-based approach. *Psychological and pedagogical search.* 2014; 1 (29): 184-190. [Article in Russian].
7. Resnik D.B. Is it Time to Revise the Definition of Research Misconduct? *Accountability in Research.* 2019; Jan 16:1-15. doi: 10.1080/08989621.2019.1570156.
8. Shaw D.M., Elger B.S. Unethical Aspects of Open Access. *Accountability in Research. Policies and Quality Assurance.* 2018; 25: 409-416. doi.org/10.1080/08989621.2018.153778.